

Metodologija

V sociologiji obstajata dve osnovni tradiciji:

tista, ki zagovarja uporabo znanstvenih in običajno kvantitativnih metod (numerične statistične metode),

tista, ki podpira uporabo bolj humanističnih in kvalitativnih metod.

ZNANSTVENA KVANTITATIVNA METODOLOGIJA

POZITIVIZEM, DURKHEIM IN SOCIOLOGIJA

Pozitivizem pravi, da je treba sociološko obravnavo omejiti na pojave, ki jih je možno opazovati in neposredno meriti.

Durkheim: Sociologi naj se omejijo na proučevanje družbenih dejstev (1). Temeljno pravilo je obravnavati družbena dejstva kot stvari. To pomeni, da je treba sisteme verovanj, običaje in institucije družbe - dejstva družbenega sveta - obravnavati kot stvari, in sicer na enak način kot predmete in dogodke naravnega sveta. Menil pa je, da družbena dejstva ne sestojijo samo iz tistih stvari, ki jih je mogoče neposredno opazovati in meriti. Družbena dejstva vključujejo pojave kot so sistemi varovanj, običaji in institucije družbe.

Družbeni svet je možno na objektivni način klasificirati (statistični podatki - 2). Z uporabo teh kvalifikacij je mogoče prešteti nize družbenih dejstev, ki jih je mogoče opazovati, in tako izdelati statistike.

Korelacija (3) je tendenca dveh ali več stvari, da se pojavljajo skupaj in lahko pomeni intenzivnost zveze med njimi.

Iskanje vzorčnih zvez (4). Če obstaja med dvema ali več vrstami družbenih pojavov močna korelacija, lahko pozitivistični sociolog domneva, da eden od teh pojavov povzroči, da se zgodi drugi. Vendar to ni nujno in pomembno je, da podatke skrbno analiziramo pred oblikovanjem takšnega sklepa.

Multivariantna analiza pomeni, da skušamo izolirati učinek posamezne neodvisne variable na odvisne variable. Z multivariantno analizo lahko dokažemo vzorčne zveze med dvema ali več variablami. Če to preverijo v različnih kontekstih lahko odkrijejo zakonitost človeškega vedenja (temeljni cilj pozitivizma).

Zagovarjajo induktivno metodologijo, pri kateri gre najprej za zbiranje podatkov in kasneje za postavljanje hipotez.

KARL POPPER - OVRGLJIVOST IN DEDUKCIJA

Deduktivna metoda začne s teorijo (hipotezo) in jo testira glede na opažanja.

INTERPRETATIVNA IN KVALITATIVNA METODOLOGIJA

Kvantitativni podatki so podatki v številčni obliki. V primerjavi z njimi so kvalitativni podatki navadno predstavljeni z besedami.

Interpretativni pristop zagovarjajo sociologi, ki zagovarjajo interpretacijo družbenega delovanja. Sklepajo, da je celotno bistvo sociologije interpretacija družbenega delovanja. Družbeno delovanje lahko razumemo z interpretacijo pomenov in motivov, na katerih temelji. Interpretativni sociologi zavračajo uporabo naravoslovnih

metod. Menijo, da je predmet družboslovnih ved v temelju drugačen od predmeta naravoslovja. Naravoslovje se ukvarja s stvarmi.

MAX WEBER

Sociologijo opredeli kot preučevanje družbenega delovanja. Delovanje je družbeno, ko upošteva druge pripadnike družbe.

Weber je menil, da je za razlago družbenega delovanja potrebno razumevanje pomenov in motivov, na katerih temelji človeško vedenje. Sociolog mora interpretirati pomene, ki jih akterji sami pripisujejo svojim dejanjem.

SIMBOLIČNI INTERAKCIONIZEM

Statistični podatki ne zagotavljajo nobenih večjih vpogledov v človeško vedenje. Človeško vedenje v veliki meri usmerjajo notranji procesi, s katerimi si ljudje razlagajo svet okoli sebe in pripisujejo pomene svojim lastnim življenjem.

FENOMENOLOGIJA

Zavračajo možnost izdelave vzorčnih razlag človeškega vedenja. Ne verjamejo, da je možno svet objektivno meriti. Človeška bitja osmišljajo svet tako, da mu določajo pomene in klasifikacije. Ti pomeni in klasifikacije tvorijo družbeno realnost. Onstran teh subjektivnih pomenov ni nobene objektivne realnosti.

SOCIOLOGIJA SAMOMORA

DURKHEIM - SAMOMOR: SOCIOLOŠKA ŠTUDIJA

Vrste samomorov: egoistični (posledica posameznikove nezadostne integriranosti v družbo), anomični (ko družba posameznikov ne uravnava (regulira) v zadostni meri, to se zgodi, ko se tradicionalne norme in vrednote zaradi nagle družbene spremembe razkrojijo, kar pri posameznikih ustvarja negotovost, saj postajajo družbene smernice za vedenje vse bolj nejasne), altruistični (posameznik žrtvuje svoje življenje za druge), fatalistični (pretirana regulacija, samomor oseb, katerih lastnosti so neusmiljano blokirane in hrepenenja nasilno zatrta zaradi moreče discipline).

JEAN BAECHLER - SAMOMOR KOT REŠEVANJE PROBLEMA

V samomoru vidi način odzivanja na problem in poskus njegovega reševanja. Loči štiri glavne vrste samomorov: odrešilni samomor (beg pred neznosnimi situacijami, žalost zaradi izgube nečesa posebnega, samokaznovanje) agresivni samomor (maščevalni, kriminalni, izsiljevalski, roteči), samomori zaobljubljenih (doseganje nečesa, kar žrtev samomora posebno ceni - žrtvovanje) skurilni samomor (odločanje za preišljena tveganja - božja sodba, igra)

KRITIKE INTERPRETATIVNIH TEORIJ

Ni razloga za prepričanje, da so interpretacije bolj zanesljive od statistik.

J. MAXWELL ATKINSON - ODKRIVANJE SAMOMORA

Nekateri fenomenologi popolnoma zavračajo znanstvene in kvantitativne metode. Atkinson ne sprejema mnenja, da obstaja resnična samomorilnost kot objektivna realnost.

Kritike fenomenologije: kot fenomenologi kritizirajo statistike za raziskovanje samomorov, češ da niso nič več kot osebna interpretacija mrliških oglednikov, lahko kritiziramo fenomenologe, da je Atkinsonova študija le interpretacija posameznega sociologa.

STEVE TAYLOR - ONSTRAN POZITIVIZMA IN FENOMENOLOGIJE

Taylorjeva teorija temelji na poskusih odkrivanja osnovnih struktur in vzročnih procesov, ki jih ni mogoče opazovati. Ta vrsta pristopa temelji na realističnem pojmovanju znanosti.

Vrste samomorov:

1. *Ektopični ali vase usmerjeni:*

- submisivni samomor (oseba je prepričana o sebi in o svojem življenju, verjame, da je njeno življenje dejansko končano in se že vidi mrtvo),
- tanatacijska vrsta samomora (oseba je o sami sebi negotova)

2. *Simfizični ali k drugim usmerjeni:*

- samomor žrtve (oseba je prepričana, da so ji drugi naredili življenje neznosno; krivdo za svojo smrt pripisuje drugim, tako da se bodo čutili krive in jih bodo obsojali drugi pripadniki družbe),
- samomor ali poskus samomora rotečega (posledica občutka negotovosti samomorilca glede odnosa drugih do njega)

PRIMARNI VIRI

Primarni viri informacij sestojijo iz podatkov, ki jih raziskovalci zberejo med svojim delom. Podatki, ki jih raziskovalci zberejo z uporabo vprašalnikov, vodenjem intervjujev ali izvajanjem opazovanja z udeležbo.

Sekundarni viri informacij sestojijo iz podatkov, ki že obstajajo. Uradne statistike, izdelke množičnih občil, dnevnike, pisma, vladna poročila, delo drugih sociologov in zgodovinska ter sodobna pričevanja.

VRSTE VZORČENJA

Slučajno vzorčenje: raziskovalec zagotovi, da ima vsaka enota vzorčenja enako možnost, da bi bila izbrana in s tem vključena v raziskavo. Pogosto dosežemo to z dodeljevanjem števil vsaki enoti vzorčenja in izbiranjem pripadnikov vzorca, tako da uporabljamo tabelo slučajnih števil.

Sistematično vzorčenje: izberemo recimo vsako deseto številko na seznamu.

Stratificirano slučajno vzorčenje: vključuje delitev okvira vzorčenja v skupine, da bi zagotovili reprezentativnost vzorca. Raziskovalec opredeli pomembne variable, ki jih je treba kontrolirati, in razdeli enote vzorčenja po različnih skupinah glede na te variable (npr. spol, razred).

Kvotno vzorčenje: omogoča raziskovalcu, da variable nadzira brez okvira vzorčenja. ko uporabljamo kvotno vzorčenje, povemo anketarjem, koliko respondentov s posameznimi lastnostmi naj intervjujajo, tako da bo celoten vzorec odražal lastnosti populacije kot celote.

Večstopenjsko vzorčenje: vključuje izbor vzorcev iz drugega vzorca. Pogosto ga uporabljamo pri javnomnenjskih anketah o volilnih namerah.

Vzorčenje z dodajanjem: uporaba osebnih stikov za izgradnjo vzorca skupine, ki naj bi jo proučevali.

ŠTUDIJE PRIMEROV IN ŽIVLJENJSKE ZGODBE

Študije primerov: podrobno proučevanje enega samega primera neke stvari.

Življenjske zgodbe: celotna študija se ukvarja z življenjem enega samega posameznika.

Pilotne študije: predhodna študija v majhnem obsegu, izvedena pred glavno raziskavo, da bi preverila izvedljivost ali izboljšala načrt raziskave

Obsežne družbene raziskave: raziskovalni projekti, ki zbirajo standardizirane podatke o velikem številu ljudi.

Vprašalnik: seznam vnaprej pripravljenih vprašanj. V raziskavi z vprašalnikom so respondentom zastavljena enaka vprašanja v enakem vrstnem redu, tako da lahko zberemo enake informacije o vsakem pripadniku vzorca. Izdelovanje vprašalnikov: vzpostavimo operacionalno definicijo (razbitje pojma na različne sestavine ali dimenzije), izberemo indikatorje za vsako sestavino, indikatorje za vsako dimenzijo postavimo v obliko vrste vprašanj.

Intervju: lahko so različnih oblik, odvisno od tega, kako so strukturirani. Popolnoma strukturiran intervju je preprosto vprašalnik, nestrukturiran intervju pa je v obliki pogovora, ko nima spraševalec nobenih vnaprej določenih vprašanj.

Etnografija je preučevanje načina življenja. Kot sredstvo za zbiranje podatkov uporablja opazovanje z udeležbo.

Longitudinalne ali panelne študije: proučevanje nečesa v daljšem časovnem obdobju. Z uporabo panela je lahko raziskovalec prepričan, da izmerjene spremembe v stališčih niso posledica sprememb v sestavini vzorca. Izvirajo iz razširjenih raziskav o stališčih.

SEKUNDARNI VIRI

URADNE STATISTIKE

Etnometodologi in fenomenologi zavračajo uporabo statistik za merjenje ali ugotavljanje vzrokov družbenih dejstev. Domnevajo, da so statistike rezultat pomenov in predpostavk, na katere se zanašajo tisti, ki so jih oblikovali. Vendar pa fenomenologi mislijo, da so statistike pomembne, saj lahko preučujejo, kako so bile narejene.

Konfliktni pogledi sklepajo, da uradne statistike niso niti trdna dejstva niti subjektivni pomeni. Sestojijo iz informacij, ki jih oblastne strukture v družbi sistematično popačijo.

ZGODOVINSKI VIRI

Za proučevanje družbenih sprememb, ki potekajo v daljšem časovnem obdobju. Obdobje, ki ga lahko sociološka študija pokrije z uporabo primarnih virov, je omejeno in pretekli dogodki so lahko pomembni za razumevanje

nastanka sodobnih vzorcev družbenega življenja. Eno od področij, pri katerem so zgodovinski viri pomembni, je preučevanje družinskega življenja.

VLADNA POROČILA

Oblikujejo jih zato, da bi trenutno vlado oskrbovala z informacijami o aktualnih dogodkih in vprašanjih. So zmes kvalitativnih in kvantitativnih podatkov. Omogočajo dostop do podatkov v merilu, v kakršnem jih sociologi ne morajo sami zbirati. Čeprav so nedvomno uporabna, takšna poročila ne zagotavljajo podatkov, ki bi jih sociologi potrebovali za testiranje hipotez. Poleg tega lahko odkritja poročil odražajo stališča tistih, ki so bili odgovorni za njihovo pripravo

ŽIVLJENJSKA DOKUMENTACIJA

Ustvarjajo jo posamezniki, beleži pa podrobnosti, ki jih izkušajo in njihova dejanja v družbi, predvsem je kvalitativna in lahko ponudi vpogled v subjektivna stanja ljudi.

MNOŽIČNA OBČILA IN ANALIZA VSEBINE

Velik del množičnih občil je netočen.

John Scott določi kriterije za ocenjevanje sekundarnih virov:

- avtentičnost (kako pristen je dokument),
- verodostojnost (obseg popačenosti resničnosti v dokumentu),
- reprezentativnost (kako tipični ali netipični so rezultati),
- pomen (sposobnost raziskovalca, da dokument razume).

TRIANGULACIJA ALI METODOLOŠKI PLURALIZEM

Triangulacija: kombinacija metod (kvalitativne in kvantitativne)

SOCIOLOGIJA IN ZNANOST

DRUŽBENI KONTEKST ZNANOSTI

Rekonstruirana logika: sestoji iz metod in postopkov, za katere znanstveniki trdijo, da jih uporabljajo.

Uporabljena logika: kaj znanstveniki med svojim raziskovanjem v resnici počnejo, kar pa se lahko precej razlikuje od njihove rekonstruirane logike.

THOMAS KUHN - PARADIGME IN ZNANSTVENE REVOLUCIJE

Paradigma sestoji iz niza prepričanj, skupnih skupini znanstvenikov, o tem, kako je naravni svet zgrajen, kaj velja za resnično in veljavno znanje, kakšno vrsto vprašanja je treba zastaviti in kakšni vrsti postopkov je treba slediti, da bi na ta vprašanja odgovorili. Paradigma je celotna teorija in okvir, v katerem znanstveniki delujejo. Določa, katera opažanja zbiramo, kako jih zbiramo ter kako analiziramo in pojasnjujemo.

Kritike Kuhna: opisuje le naravoslovje, za sociologijo pa njegovi pogledi niso bistveni.